*איתמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ר' יוחנן אמר *אסורה ור"ל אמר מותרת רבי יוחנן אמר אסורה דלא בטלה עובד כוכבים ור"ל אמר מותרת מימר אמר היא נופה לא מצלה לדידי מצלה לי *איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן הקן שבראש האילן של הקדש אין נהנין ואין מועלין שבאשירה יתיז בקנה מאי לאו דאיתבר מגופה וקתני יתיז בקנה לא דאייתי עצים מעלמא א) *אי הכי אמאי של הקדש אין נהנין ואין מועלין אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מועלין בגידולין הכי נמי מסתברא דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה לשקליה משקל אמר רבי אבהו א"ר יוחנן (א) לעולם דאייתי מעלמא ומאי יתיז יתיז אפרוחים אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה אפרוחים ²כאן וכאן מותרין ביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי אם ³אפרוחים צריכין לאמן כביצים דמו: **מתני'** ג) הגזברים שלקחו ¹עצים מועלין בעצים ואין מועלין לא בשיפויי ולא *בנבייה: **גמ'** אמר שמואל *²בונין בחול ואח"כ מקדישין מאי טעמא מאן דמתנדב מעות *מקדש להו ג) דאמר תיחול קדושת מעות אבנין ויהיב להון לאומנין בשכרן

מיתיבי

היא גופה לא מצלה שלא הצילה עצמה שלא היסבר: דאיתבר מגופיה של אילן · ה) שיבר מן הענפים של אילן ועשה הקן דהיינו עבודת כוכבים שנשברה מאליה דלא ביטלה העובד כוכבים וקתני יתיז דמשמע דמותר בהנאה: לא דאייתי העוף עצים מעלמא ועשה קן: (ב) דיקא נמי · דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי עצים מעלמא נהכי לא נהנין מדרבנן הואיל ועל אילן של הקדש קאי ולא מועלין הואיל דאייתי מעלמא אלא אי אמרת וכו': (ג) לעולם אימא לך דאיתבר מגופיה · ואמאי לא מועלין הכא גבי הקדש ו) בגידולין הבאין לאחר (מכאן) שהוקדש עסקינן וקסבר אין מעילה בגידולין וליכא למידק מהכא ז) לעבודת כוכבים שנשברה מאליה ולא קשיא לרבי יוחנן: ורבי [אבהו אמר רבי] יוחנן · מתרץ ח) להאי יתיז לאו בקן עצמו איירי אלא דכיון דאיתבר מגופה דאשרה קן עצמו אסור בהנאה אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים קמיירי: (ד) לישנא אחרינא [ה"נ מסתברא] ט) ולא שמעינן משום דקתני בה לישקליה משקל דמשמע שיעלה באילן ויקחנו בידו והא א"א שלא יגע מן האילן: אפרוחים כאן וכאן · בין באילן של הקדש ובין של אשרה לפי שאין צריכין לאילן שפורחין בכל מקום שרוצין אבל ביצים כאן וכאן אסורין משום דלא איירי וצריכין לאילן וכאילן עצמו דמי י) ואפרוחין שצריכין לאמן שעדיין לא נגלה נוצתן ואין יכולין לפרוח כביצים דמי ואסירי: **מתני'** הגזברין שלקחו את העצים · מן היער של חולין לצורך קורות: מועלין בעצים · עצמן הראויים לקורות: ולא בשפוי · הנסורת שמשפה האדם מן הקורה: ונבייה · היינו עלין שלהן לפי שהגזברים לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין ולא שפייה ונבייה: **גמ'** אמר שמואל בונין בחול ואח"כ מקדישין · כלומר כשהן בונין בבדק הבית הוו קונין כל צרכי הבנין ממעות של חולין או הוו לוקחין כל צרכי הבנין באמנה ולאחר שנגמר הבנין הוו מקדישין אותו כך שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין והשבח שהשביחו האומנין בבנין ושכר האומנין ואומר תחול קדושה שיש במעות הללו על הבנין הזה ונמצא יא) קדוש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ממה שחללו יב) השבח שהשביחו האומנין בבנין ופורעין לאותן שלוו מהן מעות של חולין יג) *שקנו בהן צרכי הבנין או לאותן שהאמינו להן צרכי הבנין: מאי טעמא · בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו שוב אינו יכול לקנות בהן דבר של חולין בהדיא לפי שהמוכר היה מועל בהן לפיכך צריך שיאמר כך תחול וכו' שיהו מחוללין קודם שיבואו לידי המוכר:

מותר

שבאשרה יתיז בקנה טו) מאי לאו דאתבר מגופה · טז) *שנשברו הקנים שנעשו (הוו) מגוף האשרה וקאמר יתיז בקנה והקן עצמו מותר אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת ומשני לא דקמייתי מעלמא כלומר שנעשית הקן מקנים אחרים ולא מגוף האילן יז) אי הכי של הקדש אמאי לא נהנין ולא מועלין (ה) אלא נהנין פריך דכיון שאין הקן מאילן של הקדש אמאי לא נהנין יח) אלא מיירי באיתבר מגופה וכ"ת אמאי לא מועלין הכא מיירי בגידולים וקסבר אין מעילה בגידולים ה"נ מסתברא פי' דמיירי באיתבר מגופה דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה לישקליה משקל כלומר יטול הקן בידו בלא מקל אלא ש"מ דמיירי דאיתברא מגופה *ולכך לא שרי ליה ליטול יט) (ו) מקל בידו דלמא אתי למישקל מגוף האשירה שלא נשבר דהא אותם קנים שנשברו דומים לאותם המחוברין לאשרה אבל אי הוה מיירי כ) באייתי מעלמא דלא דמי לגוף האשרה לא שייכא למיגזר אטו דלמא שקיל מאשירה עצמה אלא והאי מיירי דאיתבר מגופה וא"ת אמאי הולך לומר הוכחה ע דאיירי באיתבר מגופה הא כבר מוכחא שפיר מדקאמר גבי של הקדש לא נהנין י"ל דהוכחה ראשונה איי אלא ע"י דומיא דכי היכי דמיירי בשל הקדש כא) שאיתבר מגופה מדקאמר לא נהנין כמו כן מיירי בשל אשרה באיתבר מגופה כב) אבל עכשיו מייתי מגופה דאשרה מדקאמר יתיז בקנה דמיירי באיתבר מגופה וקשיא לר' יוחנן דאמר עבודת כוכבים שנשברה מאליה אסורה ומשני א"ר אבא א"ר יוחנן לעולם *דאייתי מעלמא כג) יתיז אפרוחין כלומר מתני' ואפי' כדאייתא מעלמא ליכא לאקשויי מידי דהא דקאמר יתיז לא קאי אקן דודאי הקן אסור בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשירה ומאי יתיז יתיז כד) אפרוחים שהאפרוחים מותרים בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה כדאמר לקמיה והשתא ניחא הכל דליכא לאקשויי דליסקלינהו ביד דאיכא למיחש שמא יעלה באשרה וא"ת והא כדסלקא דעתך דקאי יתיז אקן עצמו הוי קשיא ליה אמאי לא סקל להו כה) ולא קאמר שמא יעלה וי"ל דודאי מעיקרא דקאמר יתיז הקן עצמו ליכא למיחש שמא יעלה כו) *שיכול ליטול הקן בידו בלא עלייה על גבי אשרה אבל השתא דקאי יתיז אאפרוחים כז) דודאי איכא למיחש שמא יעלה כי אין סח כל כך ליטול האפרוחים בלא הקן אם לא יעלה כי הם נשמטים כאן וכאן ולכך צריך להתיז בקנה את האפרוחים דכיון דמתיז בקנה לא יצטרך לעלות באשרה כדי להתיז בקנה כי הדבר קל להתיז בקנה אף כשעומד על גבי קרקע וא"ת אכתי אמאי של הקדש לא נהנין אף מן הקן עצמו כיון דמיירי בדאייתי מעלמא יש לומר דגזרינן דלמא אתו לאחלופי בקנים המחוברים כח) באילן וא"ת כיון דשייך למיגזר אף בדאייתי מעלמא אטו אותם המחוברים באילן א"כ מעיקרא מאי הוה פריך אמאי של הקדש לא נהנין והא שייך שפיר למגזר כדפרישית יש לומר לעולם ידע שפיר דשייך למיגזר כדפרישית והכי הוה פריך מעיקרא של הקדש אמאי לא נהנין כמו גבי אשירה ולא נזרינן דהא מעיקרא ס"ד דיתיז בקנה קאי אקנים דקן כט) דמותר בהנאה ולא נזרינן כאן מידי ולכך הוה פריך אמאי חייש גבי הקדש יותר משל אשרה אבל השתא דאשרה ואילן של הקדש שוים קן דהקן עצמו אסור כאן וכאן ואף הביצים כדמפרש בסמוך אבל האפרוחים מותרים כאן וכאן *דהכן יתיז באפרוחים דאשרה וה"ה בשל הקדש כמו שמפרש בסמוך הלכך ליכא למיפרך מידי דהקדש ואשרה שוים הם דהכא והכא נזרינן דלמא אתו לאחלופי בקנים המחוברים לאילן כדפרישית כך נראה למורי רבינו הרב רבי פרץ שי' לפרש סוגיא זו מראשה ועד סופה: **אפרוחין** כאן וכאן מותרין · פי' בין באשרה בין בשל הקדש כיון דאית בהן רוח חיים ואין צריכין לאמן כדמפרש בסמוך והא דקאמר יתיז בקנה קאי אאפרוחים וה"ה גבי הקדש אבל לא נהנין קאי אקן וביצים וה"ה גבי אשרה וא"ת ואמאי תנן להתירא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש י"ל דנקטי תנא לא נהנין גבי הקדש משום דבעי למיתני אין מועלין ל) ומתיז בקנה קתני גבי אשרה דאף על גב דהוי דבר מאוס מאד שהוא של עבודת כוכבים אפילו הכי שרי לא) אפרוחים בהנאה כך נראה למור"י: **בונין** בחול ואח"כ מקדישין · פירוש לב) כשהיו בונין היו *בונין בהקפה ולא היו נותנין בהם מעות של הקדש שהנדבו לעשות בנין עד שנעשה כל הבנין לג) מאי טעם כלומר למה לא היה מקדיש מקמי בנין האבנים מאן דמתנדב מעות מקדיש להו ואמר תיחול קדושת המעות אבנין ויהיב להו לאומנין בשכרם כלומר ואי הוה מקדיש להו לאבנים מקמי בנין אם כן לא היה יכול לפרוע שכר האומנין ממעות של הקדש שאין הקדש מתחלל על המלאכה אבל עתה שבונה בחול מחלל קדושת המעות על כל הבנין ופורעים אחר כך שכר האומנים מאותן המעות שנתחללו ויצאו לחולין ופורע מעות למי שמכר אבנים כמה שקנו אותם ואם תאמר הא אמרינן פרק בתרא דכתובות (דף ק"ו.) מגיהי ספרים שבירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומאי שנא משכר האומנין דהכא י"ל דשאני תרומת הלשכה שבאה בנדבת צבור ולב בית דין מתנה עליהם אבל לא שייך לומר לב בית דין מתנה בהקדש נדבת יחיד אפילו הקדישם למוסרם לגזבר:

מותר

ע"ז מב: כל הסוגיא ע"ש

[שם מב:]

לפני רש"י היה גירסא אחרת כמה דאיתא בע"ז מב:

נ"ק

נ"ק

[פי' ערוך ערך נב ג']

מותרין בין כו' נ"ק

מקום לא צריך שיאמר תיחול כו' נ"ק

נ"ל שקנו בהן צרכי כו' נ"ק

קונין נ"ק

שנשבר קנים ועשה קנו מגוף כו' נ"ק

לח א מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הלכה יא [illegible]

לט ב ג מיי' שם [illegible] ופ"ה מהל' מעילה הלכה [illegible] טוש"ע י"ד סימן קמב סעיף ח:

מ ד מיי' פ"ח מהלכות מעילה הלכה ט:

מא ה מיי' פ"ח מהל' מעילה הלכה ד:

ולכך לא שרי ליה ליטול בידו כו' נ"ק

ב"מ מג: [ע' תוספות פירושין לג: ד"ה ומקן]

דלאייתי מעלמא ומאי יתיז אפרוחין כלומר אפילו מיירי כדאייתי מעלמא כו' נ"ק

שיכול ליטול כו' נ"ק

והא דהכן כו' נ"ק

◆

רבינו גרשום

גוברים שלקחו עצים סיור של חולין לצורך קורות מועלין בעצים עצמן שהן לשום קורות: ולא בשיפוי · הנסורות ונבייה עלין שלו: ולא במלוי שלא ביטלה עדיין שום עובד כוכבים בפירוש: ריש לקיש אמר מותרת · שבלבו מבטלת בודאי העובד כוכבים דמימר אמר היא נופה לא אצלה שלא תסבר כו': מאי לאו דאיתבר מגופו שהעוף שיבר מן הענפים של אילן אשירה ותיקן הקן וקתני יתיז דמשמע דמותר בהנאה: לא דאייתי ענפים מעלמא · דייקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא כו': מידי איריא כדקא משנית · לעולם אימא לך דאיתבר מגופו דאמאי לא נהנין ולא מועלין משום דבגידולין הבאין לאחר מכן שהוקדש עסקינן וקסבר אין מעילה בגידולין אבל בגידולין דאשירה לעולם אסירי ולא קשיא לר' יוחנן: ור' אבהו א"ר יוחנן מתרץ בפירוש דהא יתיז לאו בקן מיירי אלא מאי יתיז יתיז באפרוחים דהא בכך [עצמו בודאי אסור]: אפרוחים כאן וכאן בין באילן של הקדש בין בשל אשרה מותרין · משום דלא צריכי לאילן שפורחין בכל מקום שרוצין: אבל ביצים כאן וכאן אסורין · (דלא פירי) דצריכי לאילן ובאילן דמו: אם אפרוחין צריכין לאמן שעדיין לא נגלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח כביצים דמי ואסירי: אמר שמואל בונין בחול ואחר כך מקדישין · כלומר כשהיו בונין בדק הבית היו קונין כל צורך הבנין ממעות של חולין וכשנגמר הבנין באו אח"כ היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין ושכר האומנין ואומרין תיחול קדושה שיש באלו מעות על הבנין זה ונמצא הבנין קדוש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ופורעין לאותן שלוו מעות של חולין שנקנה בהן צורכי הבנין: מ"ט · בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו אין יכול לקנות בהן להדיא דבר של

◆

שיטה מקובצת

א) מעלמא דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אשר"ב דאייתי מעלמא וקיימא כהן היינו דקתני לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין מדאורייתא דהא לא קדשי אא"א דאיתבר מגופה אמאי אין מועלין מידי איריא תנא בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקסבר אין מועלין בגידולין: ב] [אבהו] אמר ר' יוחנן מאי יתיז באפרוחין לישנא אחרינא אי הכי כו' כך גרים רש"י והתוס' טרסים כבעמוד: ג] הגזברים עי' תוס' תמורה (דף לא ע"ב): ג] להו ואמר את ד' נמחק: ד] מותרת דודאי ביטלה העובד כוכבים את ד' נמחק: ה] אילן שהעוף שובר מן: ו] הקדש משום דבגידולין: ז] מהכא ולעולם תיבות לעבודת כוכבים ל"ש ונמחק: ח] מתרץ דהאי יתיז את ל' נמחק: ט] אחרינא לא את ו' ל"ש: י] דמי הס"ד ומה"ד אפרוחין שצריכין את ו' נמחק: יא] ונמצא הבנין קדוש: יב] שחללו והשבח שהשביחו: יג] חולין במקום תיבת שטעו כתוב מן הצד בכת"י הרב"א שנעשו נ"ל: יד] מצלה לדידה לדידי: טו] בקנה ה"ג מאי: טז] מגופה שלקחה העוף הקנים שעשה מהן הקן מגוף האשרה: יז] דאילן ואשמועינן דלא גזרינן אטו גוף האילן: יח] נהנין אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן וכו' מדברי המקשה וה"ק אלא ודאי ע"כ מדקאמר לא נהנין [מיירי באיתבר] תיבות אלא ל"ש: יט] ליטול הקן בידו תיבות מקל נמחק: כ] מיירי דאתו מעלמא דלא דמי כו' לא שייך למיגזר: כא] הקדש בדאיתבר את ש' נמחק: כב] מעלמא והבא מייתי מגופה דבבא דאמר תיבות אבל עכשיו ל"ש: כג] מעלמא ומאי יתיז באפרוחים כלומר מתניתין מיירי בכל ענין ואפילו: כד] יתיז באפרוחים: כה] להו ביד ולא קאמר שמא יעלה והבא חייש וי"ל: כו] משום שיכול ליטול תיבת שיכון ל"ש: כז] אאפרוחים או ודאי איכא את ר' נמחק: כח] לאלו וא"ת תיבת באילן ל"ש: כט] דקן דמותרים בהנאה: ל] מועלין תבי אשרה לא שייך למתני אין מועלין ויתיז בקנה דתני גבי אשרה היינו לרבותא דאע"ג דלא ברלי מיניה מ"מ שרי להתיז באפרוחים א"נ י"ל דתנא ההיתר גבי אשרה לאשמועינן דאע"ג [illegible] ומתיז בקנה קתני גבי אשרה נמחק: לא] שרי להתיז באפרוחים כך נראה למרי"ף הס"ד ומה"ד הגזברים שלקחו עצים פי' והקדישו לעשות מהן קורות לבדק הבית מועלין בקורות ולא מועלין לא בשפויי ולא בנבייה שפויי הן הקסמים הנעשים כששפין הענים הקורות תבניות והיינו שפויי דק כמו שהוא וטעמא דאין מועלין היינו משום (ס"א דאין כוונתן של גזברין שיקדישו) שאין כוונתם של גזברים שיהיה קדוש הס"ד ומה"ד בונין: לב] פירוש כשהן קונין והאבנים היו קנים בהקפה: לג] הבנין וכן היו אומרים לעולם כשמתנדבין אבנים אל תתנדבם אלא לאחר הבנין מאי:

מסנה

הגהות הב"ח

(א) גמרא אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן (לעולם דאייתי מעלמא) תא"מ ונ"ב במסכת ע"ז לא גרס ליה [הכא תסר]: (ב) רש"י ד"ה לא דאייתי וכו' דיקא נמי נ"ב לפני רש"י ז"ל היה כאן הגירסא כמו שהוא במסכת ע"ז דף מב ע"ב ע"ש [illegible] כאן: (ג) ד"ה אלא אי אמרת וכו' ומשני לעולם כו' וליכא למידק מהכא ולעולם שנשברה מאליה מן האילן עצמו וקשיא לרבי יוחנן: (ד) ד"ה ורבי יוחנן וכו' לישנא אחרינא נ"ב ר"ל דיש לישנא אחרינא וכו' וסיים כמו שבגירסא [illegible] ליה כלומר לא סבירא ליה [illegible] דקתני בה לשקול מקל המהמם כו' ובלשון במסכת ע"ז שהיה בגירסת רש"י לא גרס (זה ועל): (ה) תוס' ד"ה שנשברו וכו' אמאי לא נהנין ולא מועלין וכו' [illegible] באו"ד ולכך לא שרי ליה ליטול בידו כצ"ל ותיבת מקל נמחק: